

ДЕКІЛЬКА ЗАПИТІВ В СПРАВІ САККА Й ВАНЗЕТІ.

Минуло вже сім років з того часу, як Нікола Сакко, робітник у фабриці взуття, і Бартольомео Ванзеті, торговець рибою, були засуджені за вбивство одного фабричного урядника і його сторожа, виконане 15 квітня, 1920, в Савт-Бреїтрі, Мас.

В дні 9 квітня, 1927 р. суддя Теер рішив, що Сакко і Ванзеті мають згинати на електричному кріслі 10 липня, 1927 р. Говорно Фюлер назначив комісію з трох, яка мала розслідувати, наскільки правильно був переведений судовий процес в цій справі і через те страчення Сакка і Ванзеті відсуджено до 10. серпня 1927.

Ця справа, включаючи близько шість років судової процедури, стала однією з найбільш голосних справ в історії.

Я розбирав її докладно і наскільки можливо безсторонно і прийшов до заключення, що обидва вони, Сакко і Ванзеті, невинні.

Я оскаржую Фредерика Г. Каммана, обжаловуючого прокуратора, і суддю Вебстера Теера, що керувала розслідуванням, в упередженню й шовінізмі.

Я оскаржую їх, що вони нависне задержали в тайні такі важкі докази, на основі яких лава присяжних буда-б звинуватила Сакка і Ванзеті.

Я переконався, що процес Сакка і Ванзеті був так само ганебний, як процес французького капітана Алфреда Дрейфуса, якого публично деградовано в 1895 році і виванено кілька років на Чортівським острові на основі оскарження, яке, як пізніше виявилось, було зовсім фальшиве.

Я кажу, що суддя Теер поводився таким самим упередженням, яким руководився сорок років тому суддя Гері в Шикаго, присудом якого арештували на шибениці Алберт Парсон, Август Шпіс, Георг Енгель, Адольф Фішер і Луїс Лінг, хоч ні одному з них не доказано злочину, в яким їх обжаловано.

Сакко і Ванзеті були оскаржені, що вони пограбували і вбили Фредерика А. Перментера і Александара Берарделі. Вони везли гроші, коло 16 тисяч доларів, до фабрики взуття фірми Слейтер і Мордлі. Перментер як "пейстер" а Берарделі як сторожа. Як казала прокураторка на суді, напад був виконаний двома людьми, які захопили гроші і уткнули автомобіль з трома своїми співниками, що чекали поблизу них.

Тим, хто гадає, що Сакко і Ванзеті були суджені по правді в судах стейту Массачузетс та що прокуратор та суддя присяжні не були під впливом

пристрасти і упередження, я хочу поставити наступні запитання:

1. Що сталося з трома іншими людьми, які брали участь в нападі? Чи знайшов уряд чоловіка, що керував автомобілем? Факт, що ані Сакко ані Ванзеті не зміють їхати автомобілем, стверджено понад всякий сумнів. Де є ясновольний чоловік, який, як казали деякі свідки, стріляв підчас нападу?

2. Що сталося з великою сумою грошей, з якими уткнули вбивники? Ні в Сакка, ні в Ванзеті, ні в їх свояків і приятелів, з тих грошей не знайдено ані одного цента.

3. Чому воно так, що дехто з головних свідків прокураторії належить до найгірших моральних і кримінальних типів? Навіть урядовий перекладчик в судді пішов відсиджувати кару ув'язнення за крадіж незабаром після процесу Сакка і Ванзеті. Чому свідки прокураторії були такі певні щодо свого розпізнавання оскаржених на другім переслухання, коли рік перед тим вони присягали, що не мають певности в тім розпізнаванні?

4. Чому не прийнято свідчення тих, що встановили певність Сакка і Ванзеті?

5. Чи не смішно уявляти собі, що Сакко вчинився три тижні в часі між вбивством його арештуванням — з револювером, яким виконан вбивство?

6. Чи є який зміст казати, що Ванзеті затримав револювер вбитого Берарделі і носив при собі такий наглядний доказ своєї провини?

7. Чи можливо врити, щоби люди, які допустилися вбивства в бідний день — щоби такі люди розносили листочки в сусіднім містечку і екіквали віче для протесту в справі наслідної смерті свого приятеля Сальседо, та щоби на-тім вічу був промовцем Ванзеті?

8. Як це могло статися, що Сакко, постійний, добрий і вправний фабричний робітник, без ніякої плями на своїм характері, доразу злітався з бандою звичайних грабників і душогубів? Немає теж найменшого сумніву, що характер Ванзеті був так само чистий.

9. Навіщо перники, які розгладіли доказовий матеріал, виступили отверто з заявою, що засуд. виданий на Ванзеті за спробу грабнижного нападу в Бриджватер 24 грудня 1919 р. був простим і очевидним заговором. І мимо факту, що двадцять свідків ззнавало, що бачили Ванзеті того дня в Плімвуді, його засуджено на дванадцять до п'ятнадцять років тюрми. І чи повірити хто, що

би навіть найгіршого злочинця признавали винуватим на основі таких драгтивних "доказів" нормальні уми в нормальному часі?

Чому не дозволено тоді шерфові поліції та іншим людям з Плімвуд свідчити про добрий характер Ванзеті? Чому позбавлено його тоді права рекурсу? А це значить, що якби навіть і звільнено його тепер, то мусить відсиджувати кару за мнимий злочин в Бриджватер.

9. Чому змінено методи розпізнавання в справі Сакка і Ванзеті? Чому поліція ставила їх перед свідками поодиноким, а не разом з іншими арештантами, і чому заставляла їх виконувати при тім рухи бандітив?

10. Чи як хто признається до радикалізму, то це те саме, якби признався до убивства?

11. Чому ані Кацман, ані суддя Теер, ані хто інший на тій судовій комедії не сказав лаві присяжених, що Сакко і Ванзеті не є горожанами цієї країни? Чому-цей новітній Торквемада дозволяв собі разурити і аж до обрідження відкатитися до патріотизму і упередження присяжних, змалюючи Сакка і Ванзеті дезертирами і зрадниками вітчизни, володіючи слабо англійською мовою, до дискусій з людьми, що провели своє життя на судових процесах і легальних спорах? В безстороннім суді, де ходить о людське життя, обов'язком Каммана було представити факти і більш нічого іншого.

20. Чи це судило, справедливе і чесно, що прокуратор і суддя засилюють присяжних, а також пресу, ямвону і ціле суспільство різного рода постійними справами в кримінальній процедурі?

21. Чи не є це фактом, що Сакко і Ванзеті буда-б вже давно страчені, як-би не сміливі становище в цій справі деяких найстаріших і найбільш досвідчених представників преси і журналістів?

22. Що може мати спільного з оскарженням в грабній і в убитих лояльностіх супроти вітчизни, або жовніри, що впади жертвою на побовищах у Франції чи деінде?

23. Чому-ж Мичел Палмер не сидить в тюрмі, але живе собі роєшником серед хитро надбаних багатств?

14. Чи будуть коли розслідані всі безправства того нещасного часу, і чи виведуть будуть поставлені перед судом справедливости так, як стоять тепер ці невинні, біди і безприміри Італії?

15. Чому суддя Теер відкинув свідчення Сестестіна Мадейроса, самопризнаного вбивця банкового касера у Врентген, Мас. Чому влади не пішли за свідками, які він показав? Чи це нічого не значить, коли він каже, що брав участь в убивстві в Бреїтрі, і що Сакка і Ванзеті там не будо?

16. Чи можна уявити собі

щоби Сакко і Ванзеті сидим в тюрмі повесити сім років на підставі таких слабих і глупеньких доказів, як-би вони були багатими і впливовими людьми? Шукайте в цілій новітній історії злочину в Америці, а з певністю не знайдете ані одного мільонера, що був би страчений за який небудь злочин. Той вбив холоднокровно Стенфорда Гвайта. Суд орік, що йому помішалося в голові, після його в заведення для божевільних, він втік звідтам і тепер так само свобідний, як би і або ви. Те саме було в справі мільонера Варда, також душогуба. Чи-ж в цій країні є один закон для білих, а другий закон для багатих?

17. Чи є де в історії кримінальних справ в Злуч. Державах такий випадок, що анархіст або який інший радикал допустився грабнижного нападу або вбивства?

18. Чи поступав прокуратор Камман безсторонно і справедливо, чи може поводитися як розгорячений партійник, що всіма можливими способами старається наклонити лаву присяжних до того, щоби признали підсудних винуватими?

19. Чи це є ділом свідків відповідати на різні натяки, вигадки та інсинуації, що ведуть до різного рода політичних, соціальних, релігійних, етичних і філософських висказів? Чи це чесно зі сторони прокуратора, як він заставляє звільнювачі Сакка і Ванзеті дезертирами і зрадниками вітчизни, володіючи слабо англійською мовою, до дискусій з людьми, що провели своє життя на судових процесах і легальних спорах? В безстороннім суді, де ходить о людське життя, обов'язком Каммана було представити факти і більш нічого іншого.

20. Чи це судило, справедливе і чесно, що прокуратор і суддя засилюють присяжних, а також пресу, ямвону і ціле суспільство різного рода постійними справами в кримінальній процедурі?

21. Чи не є це фактом, що Сакко і Ванзеті буда-б вже давно страчені, як-би не сміливі становище в цій справі деяких найстаріших і найбільш досвідчених представників преси і журналістів?

22. Що може мати спільного з оскарженням в грабній і в убитих лояльностіх супроти вітчизни, або жовніри, що впади жертвою на побовищах у Франції чи деінде?

23. Чому-ж Мичел Палмер не сидить в тюрмі, але живе собі роєшником серед хитро надбаних багатств?

24. Чи не є такі заскорузли в департаменті справедливости і суд старалися з усіх сил грати на психологій товни, розпалюючи патріотичним божевіллям.

25. Що могло мати спільного з цією справою шовіністичне сміття? Які факти вивив Камман тим, що залитував підсудних про їх любов до вітчизни, до жінки і т. п.?

26. Як може така людина, як Фред Кацман, що сам є членом переслідуваної і гнобленої раси, спати спокійно, коли він знає, що він свідомо і злобно переслідував і гнобив двох невинних людей?

27. Чи був коли більший судовий скандал, як свідчення знатоків стрільної зброї, Чарльза А. Ван Амбурга з фабрики зброї Ремінгтона і Вільяма І. Проктора, державного знатока? На першій розсправі оба казали, що куля, яку знайдено в тілі Берарделі, походила, по їх думці, з Саккового револювера. Але в два і пів року пізніше Проктор зложив заприсяжену заяву, що він свідчив так на бажанні Кацмана, але остобисто був переконаний, що дотична куля через револювер Сакка не перейшла.

28. Чи не є фактом, ствердженням під присягою самими агентами департаменту справедливости, що Сакка і Ванзеті обжаловано в убивстві в наслідок порозуміння між агентами того департаменту і прокуратором Камманом, бо департамент справедливости був проти них за "червону" діяльність?

29. Чому воно так, що найвищий суд в Массачузетс не має права розглядати доказовий матеріал і легальну процедуру, як це буває у вищих судах в Англії та в інших стейтах Злучених Держав?

30. Який буде осуд історії про ці безправства і тероризм, що бушували тут в ті пам'ятні дні тиранства і опіяністичності?

31. Чи не пора, щоби якийсь американський письменник, такий Алтон Сінклер або Сінклер Луїс — описав адміністрацію Вилсона так, як Самуїль Ганкінс описав адміністрацію Гардіна у своїй повісті "Гульбище"? Треба-ж підкреслити, як це підчас і після воєнних років розвинуло, неналежне до рожевого права; як Мичел Палмер брав під ювкрисуваність горожан і вкрисувував країну сіткою шпигунів і драбуг.

32. Чи ми хочемо дійти до самого коріння справи Сакка і Ванзеті? Ми знайдемо її коріння в особі Мичела Палмера, як в уряді Мичела він був генеральним прокуратором, як він шалено кампанія з метою винищення всіх червоних, всіх соціалістів, анархістів, синдикатів і паціфістів. Около 60,000 імен будо тоді списані в департаменті справедливости між ними імена багатьох видатних чоловіків і жінок з канських горожан? Чи не в історії цього процесу, годі не відчувати, що і прокуратори і суд старалися з усіх сил грати на психологій товни, розпалюючи патріотичним божевіллям.

ли Сальседо і Елія, їх задержано цілі тижні у відокремленню без ніякого варанту і оскарження, аж одного дня Сальседо знайдено мертвим на хіднику вулиці Парк Ров в місті Нью Йорку перед будинком, де на чотирнадцятому поверсі були офіси департаменту справедливости. Чи його з вікна кинули? Чи сам скочив, доведений до того страшними тортурами? Чи вчинився коли ця справа? Чому досі не розслідувано цього ганебного злочину? Елія був після того швидко депортований, але мав ще спробу зложити заяву, що кати, які сидували Сальседо до того, щоби "признався", довели його своїми тортурами до божевілля.

Dr. Michael A. Cohn.

3. ЧОГО БУВАЮТЬ ЗЕМЛЕТРУСИ.

Давно вже вивчено причини, з яких повстають землетруси і нічого дивного в них нема. Роблять їх вогонь та вода.

Що глибоше в землю, то все горячіше. На певних глибинах так горячо, що навіть тверді речовини від жару ростоплені. Коли десь через яку шліну туди просякне вода, вона береється парою й вибухає — а від вибуху коливається ґрунт на великому просторі довкола.

Ті коливання ґрунту, що вони розсходяться неначе хвилі по воді відкритої в воду грудки і зуться землетрусом. На місці-ж вибуху проривається земля кора і повстає вулкан.

Може землетрус виникати і інакше. В ґрунті є вода, це відомо кожному, бо вона пробивається на поверхню і джерелами, та й у криницях виступає з ґрунту, надто в глибоких (артезійських), аж без джерелом у гору.

Та вода, пробиваючися через шар крихкого ґрунту, розсмикає його. Іноді вода тече під землею цілими річками і вимиває величезні порожняки (печери). Коли отвориться така порожняка на великому просторі, ґрунт колинебудзь раптово западає і від того знову повстає землетрус.

До речі згадайти, що так пояснюють і той землетрус, що нещодавно трапився у Криму, а від нього коливання ґрунту чути було аж на Кіровограді. Вода з моря просяклася потроху в землю, вимила там порожняки — от і занав подекуди ґрунт, а деякі скелі обвалилися.

Ще й таке буває, що жара в землі зменшилась, земля прохолодне і тоді верхні шари, неначе корка на спеченому яєлиці, беруться зморщати. Оттак повстають гори. Звичайно, це охолодження йде не швидко, а дуже помітно, проте оті горотворні дії проявляються час від часу, вилінається ґрунт і відтак повстає землетрус.

ВіДЧИТИ ТОВ. М. ПОПОВИЧА.

Після відвідання важливіших місцевостей на сході, тов. М. Попович виїздить в західну Канаду і там дасть відчити в наступних місцевостях: Медісін Гет, у вівторок, 30. серпня.

Мус Джоз, в середу, 31. серпня.

Ріджайна, в четвер, 1. вересня.

Відчити відбудуться в Українських Робітничих Домах, о годині 8. вечером.

Товариші повинні подбати, щоб ці відчити як найширше проголосити і залучити на них як найбільше число робітників та робітниць.

Головний Український Агітпропом К.П.К.

АЛТОН СІНКЛЕР.

МЕНЕ ЗОВУТЬ ТЕСЛЕЮ.

Повість про друге пришествя.

(Переклад з англійського Євген Касяненко.)

(Продовження.)

XXXVIII

Він добре знав, куди йде, бо перше ніж хто зрозумів, що й до чого, він уже стояв перед вітарем і повернувся очима до присутніх. В церкві ворухнулося здивовання; він до такої міри був подібний до намальованої на вікні фігури, що коли-б він стояв тихо, то ніяк не можна було-б сказати, де картина, а де жива людина. Преподобний стояв на катедрі з виріченими очима й роззявленим ротом, немов би побачивши духа.

Пророк простяг руки, вказуючи двома пучками на аудиторію. І суворо задунав його голос, наказуючи:

— Досить цього глуму! — скрикнув він. — Що ви робите з моїм Іменем? Ви розпинаєте мене на віконному шкелі!

І вказав рукою на вітраж.

У відповідь на це в церкві загудло! Це були перші ознаки бурі.

— О! Що це? Скандал! Блзюнірство!

— Блзюнірство? — гукнув Тесля. — А хіба не написано, що Бог не живе в хмарах, побудованих руками людськими? Ви-ж збудували храма Мамоні і паскудите тут ім'я Батька мого!

Буря розгудувалася.

— Це-ж божевілля! — запротестував у мій

бік дядько Тимотей. Та й його преподобі д-р Леттос-Спейт теж знайшов знову голос.

— Пане, хто ви не є, залишіть цю церкву.

Тесля повернувся до него.

— Ви даєте мені накази? Ви той самий, що явив мнявил у храм Батька мого?

І враз повернувся до присутніх і голосом божого гніву вигукнув:

— Алджернон де-Вігз! Встаньте!

І хоч яким дивом могло це здатися, але банкір справді підвівся зі свого місця. Я не певний, чому це сталося: чи під впливом величності постати Теслі, чи щоб сіпнути до нього та виштовхати його геть. Принаймім, обличчя банкіського магната було червоне як мак.

Тесля повернувся в другу частину церкви.

— Пітр Декстер! Встаньте!

І голова декстерівського тресту так само встав, тремтючи як у пропасниці та щось бормочучи, чи то протестуючи, чи то виправдуючись, — зрозуміти не можна було.

— Стівезант Гіннінг! Встаньте!

І Президент Национального Кредиту послухався. Видно було, що Тесля намеряється перекликати весь список фінансових ватажків, але-ж процедуру цю враз перебив високий у білому вбранню парубок, вставши зі свого місця недалечко хору. Це був Сідней Сімкінсон, помічник його преподобія. Він підійшов до Теслі і взяв його за руку.

— Прощу вийти з дому Божого, — скомандував він.

Тесля повернувся до нього.

— Написано: "Не вимовляй імени Бога твого марно; не визнає Бог праведним того, хто вимовляє ім'я Його марно".

Молодий Сімкінсон не став витрачати слів

на дальшу розмову. Він був провідником так званого "м'язовитого християнства" і підтримував свою силу систематичними вправами в прихоському футбольному товаристві. Отже він охопив своїми думками Теслю і, напів несучи, напів ведучи, потяг його вниз по сходах і через церкву. А тим часом Тесля голосно говорив:

— Написано: "Мій дин зветься домом молитви, а ви зробили з нього вертеп злодів". Хто краде потроху, того зуть кишеником, хто-ж краде багато, той уже — підпора церкви. Правду кажу вам, хто однімає в робітника продукт його праці, — гірший за грабнижника з широкою шляху; хто-ж грабує державу і краде собі владу в ній, той — батько всіх злодів.

В цю хвилину пророка було вже протягнуто через дві третини довжини церкви, але тут подіти пішли трохи інакше. Ніхто не зауважив, що разом з Теслею до церкви ввійшло чимало його прихильників; бачучи, як з Теслею поводить, вони почали кричати: "Ганьба! Ганьба!" Серед них побачив я Еверта, секретаря Ті-Еса, і Корвського, секретаря краєвчої юні, я побачив також, що хтось підскакує до Еверта і по-дикусньому вдарив його в зуби, а ще дає насилі на Корвського і повалили його на землю.

Я мимоволі скочив зі свого місця.

— Ганьба, Ганьба! — закричав і я, і рушив на поміч, але мені треба було пробігати поз дядька, а він не мав ніякої охоти пустити мене втрутитися в прилюдне побойовиско. Він охопив мене руками і притиснув до переднього крісела; а що він належав до десяти найкращих гоффістів з вестерн-віського округного клубу, то в його обіймах я не міг і повернутися. Я борювався, але марно, і міг тільки кричати далі: "Ганьба! Ганьба!"

— Цити! Сідай, божевільний! — розлютовано шепоті мені дядько. Тітка Кароліна плакала, тримаючи мене за поду сурдута, а тітка Джени от-от мала впасти непритомною.

Однак, баталія хутко закінчилася. Присутні в церкві чоловіки оточили нарушителя ладу і виштовхали їх на вулицю, а при вийсті поставили варту, щоб забезпечитися від їхнього повороту. Я упав назад у своє крісло, а мій дядько й далі міцно тримав мене обома руками, болячись, щоб я не втік через коліна тіток Кароліни й Джени.

Весь цей час його преподобі д-р Леттос-Спейт стояли біля катедрі, не випустивши ані пари з уст. Тепер же, коли лад в аудиторії відновився, вони з блискучим, повним гідности самопосіданням людиною, байдужою "до величчя пригода", сказали:

— Отже, ведім далі службу Божу.

Роскрили свій портфель, поклали рукопис промови перед собою і почали:

— Наш текст на сьогодні — це розділ п'ятий евангелія св. Матвія, вірші тридцять дев'яти і сорокоовий: "А я кажу вам: не противтеся злому. Хто ударить тебе по правій щоді, відстав йому й ліву. А коли хто почне судитися з тобою, і захоче взяти вврання в тебе, — віддай йому й свитину свою".

(Далі буде.)

Не забувайте про пресовий фонд одинокі української робітничої газети в Канаді — "Українських Робітничих Вістей"!

НАЙДОВШИЙ МІСТ У СВІТІ.

У травні цього року відбулось відкриття мосту через Карквинзьку протоку в північно-східній частині Сан-Францискоської затоки.

Після збудування цього найдовшого в світі мосту великий шлях уздовж західного узбережжя Злучених Держав стає суцільним.

Довжина мосту 4,482 футу, висота перегону 135 футів до рівня води; це дає змогу проходити найвищим військовим кораблям. Буди важкого типу, заввишки 325 футів над водою, закладені на кесонних підвалинах, опущених до скелі. Середній заввишки 150 футів, підтримує дві звіси ферми, по 500 футів кожну завдовжки.

Коли ставили середні ферми (завдовжки 450 футів, вагою 750 тон), то, замість звичайного накачування, їх підвели до місця на понтонах, а потім підняли.

Міст разом із двома підходами до нього коштує 8 мільйонів доларів. Перепускна спроможність мосту має становити мільон автомобілів та екіпажів на рік. Прозідна частина завширшки 30 футів.

ТРАКТОР-АВТОМАТ.

Американський селянин Цібах винайшов таке приладдя, що трактор працює без керування людини. Зробив він так: проводить першу борозну, після того до переднього колеса причіплює винайдене приладдя, з яким уже трактор оре сам без людини.

Приладдя складається з трубки, яку причіплюють одним кінцем до осі переднього колеса, а до другого кінця трубки прироблено загнутий шматок листового заліза, що утримується в борозні пружиною, яка з другого боку причіплена до магніту. Як тільки залізо вискочить з борозни і трактор скерує кулясь у бік, приличиться робота магніту, і трактор, стає.

Після відвідання важливіших місцевостей на сході, тов. М. Попович виїздить в західну Канаду і там дасть відчити в наступних місцевостях: Медісін Гет, у вівторок, 30. серпня.

Мус Джоз, в середу, 31. серпня.

Ріджайна, в четвер, 1. вересня.

Відчити відбудуться в Українських Робітничих Домах, о годині 8. вечером.

Товариші повинні подбати, щоб ці відчити як найширше проголосити і залучити на них як найбільше число робітників та робітниць.

Головний Український Агітпропом К.П.К.

В МОЛОДІ НАШЕ МАЙБУТНЄ!

Не забудьте передплатити для своїх дітей місячний журнал

"СВІТ МОЛОДІ"

що виходить у Вінніпегу і друкує приступні для молоді статті, вірші, оповідання, забави, загадки, а особливо звертає увагу на належне виховання робітничо-фермерської молоді.

Журнал цікавий і корисний так для дітей як і для старшої молоді. В кожному числі багато ілюстрацій.

Поширюйте вістку про цей журнал! Збирайте нові передплати!

На цілий рік передплата вносить тільки 50 центів. Поодинокое число 5 ц.

Замовлення з грішми посилайте на таку адресу:

THE YOUTH'S WORLD
Pritchard & McGregor Sts.,
Winnipeg, Man.